

V sklepni besedi poudarja avtor razvojno pogojeno značilnost bukovništva v 19. stoletju. Nastanek umetnega pesništva med Slovenci in širjenje tiska sta spodnesla eksistenčno funkcijo bukovništva. Bukovniki, kolikor jih je še, so za naprej v glavnem vaški posebneži, ki strežejo predvsem zabavi svojega vaškega okolja.

Sodim, da je že dolgo nujno potrebno delo Dr. Herberta Paulitscha velika obogatitev naše znanstvene literature.

V Ljubljani, 19. avgusta 1990

Prof. dr. Niko Kuret

Selected Writings of Frank Hamilton Cushing

Jesse Green, ed., Zuni:
(Nebraska 1979, 447 str.)

Jeseni 1879 je bil ustanovljen Bureau of Ethnology pri Smithsonian Institution v Washingtonu. Ustanovitev tega organa je vodilo romantično geslo "oteti pozabi", takrat so se namreč začeli nekateri, ki jih je etnologija zanimala, zavedati dejstva, da se tradicionalna podoba načina življenja Indijancev spreminja, hoteli so dobiti čimveč opisov ter analitičnih in sintetičnih interpretacij indijanskih kultur. Prav tako so želeli dobiti čimveč predmetov, ki bi tvorili podlago za etnološke zbirke v muzejih. Za delovanje omenjenega inštituta je bila zainteresirana tudi vlada, saj je pogosto prihajala v stike z Indijanci (na žalost je to pomenilo tudi vedno intenzivnejše potiskanje teh v rezervate) in je potrebovala vedenje o njihovi kulturi ter posrednike, ki bi komunikacijo opravili.

Tem namenom je služilo tudi spodbujanje terenskega dela. Frank Hamilton Cushing je bil med prvimi, ki so se odzvali pobudi - k Zunijem (New Mexico) je prišel že leta 1879 kot član Smithsonian-ove ekspedicije. Urednik knjige Jesse Green in pisec predgovora Fred Eggan ga imenujeta prvega profesionalnega etnologa. Frank Hamilton Cushing je kmalu ugotovil, da ne bo mogel preučevati življenja Indijancev, če bo stanoval v šotorih zunaj njihove vasi; zapustil je ekspedicijo in se naselil pri Zunijih, natančneje v šotoru samega poglavarja tega plemena, in sicer najprej brez njegovega dovoljenja. Pri tem drznem dejanju (ali pa ravno zato) je imel Cushing srečo - poglavar ga je sprejel, prav tako tudi drugi Indijanci in pri njih je ostal ne le nekaj tednov, kot je sprva nameraval, temveč štiri leta in pol.

Kot so radi pripovedovali kasnejšim antropologom, je bila to tudi sreča za Zunije. Ti so namreč potrebovali nekoga, ki bi v njihovem imenu urejal zadeve z zunanjim svetom. Cushing je nalogo odlično opravljal, saj je pri njenem izvrševanju ostajal zvest svojim gostiteljem, branil je njihove pravice pri dogovorih z ameriško vlado, pa tudi z drugimi indijanskimi plemeni in Mehičani. Pustil je svojim prijateljem, da so ga do neke mere naredili Zunija, ne le zato, ker je smatral, da lahko s tem, ko ima v plemenu aktivno vlogo člana, terensko delo bolje opravi, temveč tudi zato, ker se je z učenjem njihovega načina življenja in sprejemanjem njihove kulture

vedno bolj stapljal z njimi in postajal eden izmed njih. Tak način terenskega dela je poimenoval osebno enačenje (personal equation) in ga vneto zagovarjal.

Vendar pa Cushingov znanstveni opus niso tvorili le opisi s terena. Claude Levi-Strauss ga imenuje predhodnika študij o socialni kulturi. Prizadeval si je namreč odkriti princip organiziranja življenja Zunijev. Odkril je, da so pred prihodom Špancev živeli v sedmih mestih, v času Cushingovega bivanja pri njih pa je ostalo le še eno mesto s 1700 prebivalci. Sedmeri princip ni bil značilen le za arhitekturo, temveč tudi za socialno organizacijo Zunijev in druge vidike načina življenja, kot npr. rituale, simbole, način obdelovanja polja, njihov odnos do veselja itd. Zaradi tega Cushingov vpliv ni bil omejen le na področje ameriške etnologije in kulturne antropologije, temveč je bil opazen tudi pri Lucienu Levi-Bruhlu, Emilu Durkheimu, Marcelu Maussu in drugih.

Cushingova dela obsegajo *My Adventures in Zuni*, *Zuni Folk Tales*, *Zuni Fetiches*, *The Nation of the Willows*, *Outlines of Zuni Creation Myths in Explorations of Key Dwellers' Remains on the Gulf Coast of Florida*.

Urednik Jesse Green je v pričujoči knjigi izbral posamezne odlomke, najboljše del pa je posvetil odlomkom iz knjige *My Adventures in Zuni*. Razmeroma številni Cushingovi avtobiografski elementi so zato pomembna sestavina knjige. Posebno zanimivo je, da se ni le on učil sprejemati Zuni, temveč je zahteval, da ga tudi Indijanci sprejmejo takšnega, kakršen je pač bil. Tako se npr. že takoj ob prihodu ni ločil od svojega bloka za risanje (skoraj fotografsko povedne skice iz različnih elementov načina življenja Zunijev predstavljajo pomemben del njegove zapuščine). To je Indijance precej vznemirjalo in ob enem od ritualov so mu svetovali, naj se nikar ne odpravi na njegov ogled s svinčnikom in papirjem, ker bi to utegnili biti zanj nevarno. Cushing jih ni poslušal, seveda pa takrat še ni vedel, da so mu pripravili preizkus. Ker je risal, sta mu dva akterja v ritualu sredi predstave zagrozila z orožjem, vendar se je bil pripravljen braniti, ne pa opustiti risanja. Indijanci so občudovali njegov pogum, sprejeli njegovo risanje in tako si je Cushing s svojim drznim obnašanjem in posnemanjem indijanskega življenja zagotovil vstop v najvišje moške skrite družbe in kasneje postal tudi vojni poglavar Zunijev. Cushingov značaj, kot se nam razkriva v opisih njegovih dogodivščin pri Zunijih, spominja na prav takšnega 'frontier' moža, kakršnega je upodobil Kevin Costner v popularnem filmu *Pleše z volkovi*: za oba je bil značilen drzen pogum, pripravljenost tvegati življenje, kadarkoli je to potrebno, radovedna sla, naklonjenost in zvestoba Indijancem.

Prispevek Cushinga kot enega od pionirjev terenskega dela je tudi v tem, da življenja med Indijanci ni idealiziral, temveč je brez pridržkov opisal nevšečnosti, ki so kar precej vplivale na njegovo počutje v času bivanja na terenu. Že takoj ob prihodu je imel težave, ker se mu je gnusila hrana pri skupnem obedu - vsi Indijanci so namreč z (neumitimi) rokami zajemali iz enega kotla. Tudi kasneje nekaterih prizorov ni mogel brez težav sprejeti. Posebno težko je doživljal obdobje, ko so ga pripravljali za vstop v moško družbo in ga je vsako noč zeblo, ker je moral spati slabo pokrit. Ena od prvih priprave je bila namreč izpolnitev zahteve, češ da se mora njegovo

"meso okrepiti". Njegovo zdravstveno stanje pa je bilo iz leta v leto bolj krhko, zdravniki so to kasneje pripisali tudi ostrim zimam, ki jih je preživel pri Zunijih.

Druga poglavja v knjigi posegajo na področje plesne drame, kirurgije Zunijev, obširen del je posvečen keramiki, saj se je Cushing naučil zunijske tehnike izdelovanja predmetov lončarske obrti. Greenov izbor obsega še pridelovanje pšenice in koruze, kuhanje, potovanja Zunijev, festivale, prevode ljudskih zgodb in Cushingovo korespondenco. Izbor nam ne nudi celovitega prikaza načina življenja Zunijev - namanjši delež je npr. odmerjen socialni kulturi; na voljo bi morali imeti tudi druga Cushingova dela, da bi lahko presodili, če je to posledica Greenovega izbora, ali pa objektivni odraz Cushingove zapuščine. Pri prebiranju knjige zvemo več o Cushingu samem, kot o Zunijih.

Vsekakor je njegov prispevek najpomembnejši na področju materialne kulture. Kasneje se je vedno znova vračal na indijansko področje, med drugim tudi kot direktor arehološke Hemenway ekspedicije, ali pa s podporami različnih donatorjev. Z zbirkami predmetov indijanskih kultur je opremil številne razdelke etnografskih muzejev v Ameriki.

Kljub temu, da Cushingu očitajo nesistematičnost in da so bile njegove izkušnje precej bogatejše od materiala, ki je na voljo za branje, so tovrstne kritike krivične. Pogosto gre pri tem za kritike, katerih prispevek ameriški antropologiji je precej manjši kot Cushingov, ki je v svojem kratkem življenju uspel zbrati in objaviti pomemben material o takratni zunijski kulturi. Dejstvo ostaja, da nihče izmed kasnejših antropologov, ki so prišli k Zunijem, ni imel tako dobrega stika z njimi, tako visokega statusa in vloge v njihovem življenju. S kupovanjem podatkov (Eggan omenja npr. Stevensonovo, ki je tako prihajala do informacij, pri te pa vneto kritizirala Cushingov način neposrednega opazovanja z udeležbo) so težje dobili relevantne informacije. Najbrž je del kritik, naperjenih proti Cushingu, posledica zavisti, saj so se antropologi še desetletja srečevali z žalovanjem Zunijev za Cushingom, ki "se ne more več vrniti iz Washingtona", kot opisuje arheologinja Bertha Dutton.

Natalija Vrečer